

A la recerca de dones

CIÈNCIA

Joaquim Elcacho

Les catalanes Martina Castells i Dolors Aleu es van convertir l'any 1882 en les dues primeres dones de l'Estat espanyol que aconseguien el doctorat en medicina. Tres segles abans, Juliana Morell (1594-1653) s'havia convertit en la primera doctora en ciències i lletres de Catalunya (i és l'única dona que apareix al Paranimf de la Universitat de Barcelona). Aquests són només tres exemples del procés d'incorporació de la dona a la comunitat científica a Catalunya, una cursa plena d'obstacles socials que només ara, en ple segle XXI, comença a donar símptomes evidents de normalització.

Les estadístiques poden ajudar a entendre dos dels elements més destacats en la situació actual: creix el nombre de dones dedicades a la ciència però es manté molt baix el nombre de dones amb càrrecs de direcció o alta responsabilitat.

Així, la base de dades de l'Institut Nacional d'Estadística analitzada per l'AVUI mostra que entre l'any 2002 i 2008 el nombre de dones que es dediquen a la recerca científica a Catalunya ha augmentat un 87,8%. En el mateix període, el nombre d'homes dedicats a la recerca ha crescut un 62,4%.

Per contra, si s'analitzen els equips de direcció dels 39 centres de recerca adscrits a la Generalitat i els 21 centres del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) a Catalunya -sis d'aquest centres són compartits CSIC/Generalitat-, només s'hi poden localitzar sis dones (10%).

Lina Badimon, directora del Centre d'Investigació Cardiovascular, centre mixt del CSIC i l'Institut Català de Ciències Cardiovasculars (ICCC), considera que ara comença a trencar-se "el sostre de vidre" que durant molts anys dificultava que les dones s'incorporessin a la ciència i ocupessin càrrecs de direcció. El primer símptoma és el creixent nombre de dones que fan estudis universitaris en àrees científiques. A continuació es detecta la incorporació de les dones als llocs de treball en la recerca i, "ara cal esperar que de forma gairebé natural es produeixi un augment de dones en posicions d'alta responsabilitat". Badimon no es mostra contrària a algunes de les mesures "proactives" o de discriminació positiva però destaca que, també en ciència, "les dones han d'arribar a llocs destacats per qüestions de qualitat de la seva preparació i la seva feina, i no per simple estadística".

Conxita Royo, directora del centre IRTA Lleida, destaca que l'evolució de la dona en l'àmbit de la recerca "és

un reflex de la realitat global de la societat", amb un creixent nombre de dones en gairebé totes les disciplines del món laboral. "Estic segura que en un futur immediat es produirà un canvi també en l'actual desigualtat del nombre de dones en càrrecs d'alta responsabilitat". I aquest canvi s'ha de produir "no per discriminació positiva sinó pel reconeixement de l'esforç i la qualitat del treball de les dones", explica Conxita Royo.

"Les dones tenim un handicap meravellós que és la maternitat, i això pot suposar un sobreesforç per competir amb homes en camps com la recerca científica"; per aquest motiu cal trobar elements personals i socials que evitin la discriminació, indica la directora de l'IRTA Lleida.

Conxita Royo i Lina Badimon coincideixen que el compromís i la col·laboració de les parelles (i posen els seus marits com a exemples positius) és un primer element imprescindible per evitar que la vida familiar i la maternitat dificultin la dedicació professional de les dones.

"Abans era molt habitual que una dona acompanyés al seu marit quan aquest decidia completar els seus estudis o treballar en centres de recerca a l'estranger; ara hem de veure com a normal i justificat que sigui també l'home qui se sacrifiqui; i si no, pensi en el marit d'Angela Merkel", completa Lina Badimon.

El director general de Recerca, Joan Roca, explica que les dades de la Generalitat també mostren un progrés en el nombre de dones dedicades a la recerca. Així, per exemple, el 1999 el 32,48% del personal docent investigador eren dones mentre que l'any passat arribaven al 36,44%. No obstant això, entre els grups de recerca reconeguts per la Generalitat 308 són coordinats per dones i 989 per homes.

Guarderies als centres de recerca

Joan Roca menciona una desena d'accions i programes realitzats o finançats per la Generalitat per estudiar la realitat de gènere en el camp universitari i de la ciència, i per compensar les possibles diferències o discriminacions. Entre d'altres accions, el director general de Recerca destaca la creació de la càtedra Unesco Dones, Desenvolupament i Cultures (compartida per les universitats de Barcelona i Vic) i de l'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (iiEDG); la política de paritat en els tribunals avaluadors de projectes de recerca i la ponderació de gènere en la valoració dels grups de recerca.

Les investigadores consultades i el director general de Recerca coincideixen, entre altres apartats, que una bona acció concreta per avançar en la igualtat de gènere seria la creació de guarderies en els centres de recerca de Catalunya. Aquesta mesura ajudaria a reduir la càrrega de feina que pot suposar l'atenció als fills més petits i que, està científicament demostrat, sovint recau en les dones.

29/01/2010 - Avui,

Pregàries

Eulàlia Nuet i Badia, 60 anys, correctora de textos i excursionista.

Gràcies, Jesús, per haver considerat les dones igual que els homes (i en aquell temps!), per haver-los confiat l'anunci de la teva resurrecció!

Que també en això seguim el teu camí: que ens tinguem consideració, aprenguem els uns de les altres i al revés, s'acabi la discriminació, sobretot al Tercer Món, i la frivolitat, i tant homes com dones sapiguem aportar el millor que tenim per ser harmònicament complementaris.

Josep M. Boixareu Vilaplana, 70 anys, doctor enginyer industrial i editor jubilat.

La ciència catalana ha comptat amb grans dones científiques. Desgraciadament, encara han estat poques. La dona està especialment dotada per a la recerca científica, però la conciliació feina-llar encara és un

problema. Senyor, vós que creàreu tots els éssers humans iguals, feu que la humanitat no es perdi el talent de la dona per al progrés científic i social.

Jordi Trepà, 67 anys, professor jubilat.

Esperit –*rûah* en hebreu– és femení. I Déu és Pare i Mare. Qui pot no estar obert i positiu a la presència significativa i fecunda de la dona en el nostre món? Déu de tots: fes que també tots siguem més receptius i col·laboradors en aquesta visió de l'actualitat. Que segueixi florint la teva –la d'elles– sensibilitat, fortalesa, capacitat de tendresa. Gràcies per la dona. Gràcies per tu, Mare i Pare!

Marc Pedret, estudiant de Farmàcia, 21 anys.

Si la ciència es troba en el nostre entorn i fins i tot en la nostra pròpia vida, podem prohibir a ningú investigar-la? Senyor, fes-nos veure que tots tenim dret al coneixement científic i que ser dona, home, habitant d'un petit poble, d'una gran ciutat... no és cap requisit per a estudiar l'obra que tu has creat.

Extret de la Pregària des de l'actualitat, iniciativa dels Jesuïtes de Catalunya coordinada per l'equip de la revista RELATS